

Kako podati prijavo okoljske škode

mag. Senka Šifkovič Vrbica, Ljubljana, 28.3.2019

Kdo je upravičen prijavitelj?

Pristojni organ – Agencijo RS za okolje (ARSO) - lahko o okoljski škodo obvesti vsakdo, vendar pa lahko obvestilo s posebno zahtevo za ukrepanje glede okoljske škode v skladu z zakonom pošljejo le določeni subjekti.

Po [Direktivi 2004/35/ES Evropskega parlamenta in Sveta z dne 21. aprila 2004 o okoljski odgovornosti v zvezi s preprečevanjem in sanaciji okoljske škode](#) imajo fizične ali pravne osebe, ki:

- so prizadete ali bi verjetno bile prizadete zaradi okoljske škode; ali
- imajo dovolj velik interes pri odločanju o okoljskih vprašanjih v zvezi s škodo; ali
- ki prijavijo, da je bila kršena kaka njihova pravica, če to kot prvi pogoj zahteva pravo o upravnem postopku države članice,

pravico, da pristojnemu organu predložijo vse pripombe v zvezi s primeri okoljske škode ali neposredne nevarnosti take škode za katere vedo, in pravico, da od pristojnega organa zahtevajo ukrepanje na podlagi te direktive. Države članice določijo, kaj predstavlja "dovolj velik interes" in "kršitev pravice". Za dovolj velik interes se šteje interes nevladne organizacije, ki se zavzema za varstvo okolja in ki izpolnjuje zahteve nacionalne zakonodaje. Država pa se lahko odloči, da te pravice ne dodeli za primere neposredne nevarnosti škode. Slovenija se je odločila tako in pravica podati zahtevo za ukrepanje je urejena le za primer, ko je okoljska škoda že nastala. To ureja [Zakon o varstvu okolja - ZVO-1](#).

Tako imajo pravico, da ARSO obvestijo o primerih okoljske škode in zahtevajo, da ukrepa ([110g. člen](#)):

- **pravne ali fizične osebe**, ki so zaradi nastanka okoljske škode **prizadete** ali bi bile lahko prizadete (so jim kršene ali ogrožene z ustavo ali zakonom priznane pravice – npr. zdravje, premoženje),
- in **nevladne organizacije s statusom delovanja v javnem interesu** na področju varstva okolja.

Posebno vlogo prizadetih oseb in nevladnih organizacij na področju varstva okolja določa [Konvencija o dostopu do informacij, udeležbi javnosti pri odločanju in dostopu do pravnega varstva v okoljskih zadevah \(Aarhuška konvencija\)](#), ki omogoča dostop do okoljskih podatkov, sodelovanje v postopkih in dostop do upravnih in sodnih postopkov na področju varstva okolja. Nevladne organizacije morajo izpolnjevati nacionalno določene pogoje. Slovenska nacionalna ureditev:

- generalne pogoje za vse nevladne organizacije (opredelitev in pridobitev statusa delovanja v javnem interesu) določa [Zakon o nevladnih organizacijah](#);
- posebne pogoje za pridobitev statusa na področju ohranjanja narave določa [Zakon o ohranjanju narave – ZON \(137. člen\)](#);
- posebne pogoje za pridobitev statusa na področju varstva okolja določa [Zakon o varstvu okolja \(152. člen\)](#).

Zahtevo za ukrepanje glede okoljske škode lahko poda le nevladna organizacija s statusom delovanja v javnem interesu na področju varstva okolja. Ko pa se postopek ugotavljanja okoljske škode in odrejanja sanacijskih ukrepov začne, pa imajo položaj stranskih udeležencev v postopku lahko:

- nevladne organizacije in prizadete fizične ali pravne osebe ([110f. člen ZVO-1](#));
- društva s statusom delovanja v javnem interesu na področju ohranjanja narave ([137. člen ZON](#)).

S finančno podporo LIFE, finančnega mehanizma Evropske unije.

Postopek z zahtevo

1. Pobudnik na ARSO poda pisno obvestilo o nastali okoljski škodi z zahtevo za ukrepanje v skladu z zakonom ([ZVO-1](#)). Pobudo mora utemeljiti in priložiti ustrezna dokazila. Oblika vloge ni določena, zato veljajo splošna pravila, in sicer naj vsebuje: naziv in naslov prijavitelja, naslovnik (ARSO, Vojkova 1b, 1000 Ljubljana), datum, naziv vloge (npr. *Obvestilo o okoljski škodi in zahteva za ukrepanje*), uvodni nagovor (npr. *na podlagi [1. odstavka 110g. člena](#) Zakona o varstvu okolja obveščamo naslovni organ o nastali okoljski škodi in zahtevamo, da ukrepa v skladu za zakonom*), pojasnilo o škodi in utemeljitev ter priloge.
2. ARSO preuči obvestilo in zahtevo za ukrepanje, če ta **prepričljivo** dokazuje, da okoljska škoda obstaja. Domnevnega povzročitelja pozove, da se izjasni o očitkih glede okoljske škode, zbira podatke, pridobi morebitno mnenje Zavoda RS za varstvo narave. ARSO bo v zvezi z ocenjevanjem škode upošteval [Pravilnik o podrobnejših merilih za ugotavljanje okoljske škode](#).
3. O odločitvi ali bo zahtevi ugodil ali jo zavrnil ARSO čim prej obvesti pobudnika – zoper to odločitev je možna pritožba na Ministrstvo za okolje in prostor.

Izkazovanje okoljske škode

Da bo nastanek okoljske škode prepričljivo dokazan, kar je pogoj, da bo ARSO zahtevi ugodil, je potrebno opisati in utemeljiti:

1. **opis okoljske škode** ter kje in kdaj je do nje prišlo: potrebno je dobro opisati za kakšno škodo gre, kateri dogodki so privedli do tega in kako je bilo to zaznano;
2. **kdo je domnevni povzročitelj**: institut okoljske škode se omejuje na določene vrste škode v okolju, ki je povezana z določenimi povzročitelji. To so le pravne osebe, ki izvajajo dejavnosti, določene v [2. odstavku 110a. člena ZVO-1](#) (objektivno odgovorni). Za okoljsko škodo na zavarovanih vrstah in habitatnih tipih odgovarjajo tudi drugi izvajalci poklicnih dejavnosti, če to naredijo namenoma ali iz malomarnosti (v tem primeru je torej ključno dokazovanje vzročne zveze med škodo in namernim ali malomarnim ravnanjem povzročitelja);
3. **kako se okoljska škoda izraža**: utemeljiti je potrebno, da je prišlo do pomembne spremembe glede na referenčno stanje (stanje kot bi bilo, če do okoljske škode ne bi prišlo). Pridobiti je torej potrebno podatke o obeh stanjih (referenčnem stanju in stanju ob nastanku škode):
 - glede referenčnega stanja iz obstoječih javno dostopnih podatkov, kot so javni portali (npr. [Naravovarstveni atlas](#), [Atlas voda](#), [ARSO podatkovni viri](#)), znanstveni ali strokovni članki, poročila o monitoringih in podobno, kar opisuje prejšnje stanje;
 - glede nastale škode pa je potrebno pridobiti dokaze: fotografije, meritve, analize.

Tako glede domnevnega povzročitelja kot glede okoljske škode je dober pripomoček za pridobivanje podatkov tudi zahtevki za dostop do informacij javnega značaja po Zakonu o dostopu do informacij javnega značaja (več informacij na spletni strani [Informacijskega pooblaščenca](#)).

Posebnosti glede na vrsto okoljske škode

1. Škoda na zavarovanih vrstah habitatih in habitatnih tipih

- Gre za škodo, ki je povzročena zavarovanim vrstam, njihovim habitatom in habitatnim tipom, ki ima **večji škodljivi vpliv** na doseganje ali ohranjanje njihovega ugodnega stanja po predpisih o ohranjanju narave.
- To urejajo [Uredba o zavarovanih prosto živečih rastlinskih vrstah](#), [Uredba o zavarovanih prosto živečih živalskih vrstah](#), [Uredba o habitatnih tipih](#), [Uredba o posebnih varstvenih območjih \(območjih Natura 2000\)](#).
- Referenčno stanje je stanje zavarovane vrste, njenega habitata ali habitatnega tipa in njihovih funkcij v času poškodovanja, ki bi obstajalo naprej, če ne bi prišlo do škode. Ugotavlja se na podlagi najboljših razpoložljivih podatkov, ki so javno dostopni (tudi [Naravovarstveni atlas](#)) in se nanašajo na čas pred nastankom okoljske škode.
- Podrobnosti ugotavljanja te okoljske škode določa [Pravilnik o podrobnejših merilih za ugotavljanje okoljske škode](#).
- Relevantne podatke ima tudi Zavod za varstvo narave, ki pri ugotavljanju te škode tudi poda mnenje.

2. Škoda na vodah

- To je škoda z **večjim škodljivim vplivom** na ekološko, kemijsko, količinsko stanje ali ekološki potencial vode skladno s predpisi, ki urejajo to področje – to je [Zakon o vodah](#) in njegovi podzakonski predpisi.
- Podatki o stanju voda je možno pridobiti iz javno dostopnih podatkov ([Atlas voda](#)), pri Direkciji za vode in Inštitutu za vode RS.
- Glede analize vzorcev se je možno obrniti na Nacionalni laboratorij za zdravje, okolje in hrano (Center za mikrobiološke analize) in Urad RS za kemikalije.
- Večji škodljivi vpliv bi bil, če bi se morala kategorija kvalitete vode znižati (razvrstitev po [Uredbi o stanju površinskih voda](#)).

3. Škoda na tleh

- Škoda, povzročena tlom, je vsako onesnaženje z emisijami v, na ali pod tla, ki **lahko ogrozi zdravje ljudi IN presega predpisane standarde kakovosti tal**.
- Glede standarda kakovosti velja [Uredba o mejnih, opozorilnih in kritičnih emisijskih vrednostih nevarnih snovi v tleh](#), relevanten pa je tudi [Pravilnik o obratovalnem monitoringu stanja tal](#).
- Vzorce tal je potrebno dati v analizo: Nacionalni laboratorij za zdravje, okolje in hrano (Center za mikrobiološke analize), Urad RS za kemikalije.
- Za ugotavljanje škodljivega vpliva na zdravje je potrebno pridobiti podatke (pri Nacionalnem inštitutu za javno zdravje ali drugi podatki, ki izkazujejo škodljiv vpliv presežnih snovi v tleh).
- Ko ARSO ugotavlja to škodo, Ministrstvo za zdravje zaprosi za mnenje o vplivu nastale škode na zdravje ljudi. Škoda, za katero je dokazano, da vpliva na zdravje ljudi, je potem okoljska škoda.

Koristni napotki

Pri uveljavljanju okoljske škode je dobro pridobiti čim več koristnih informacij in napotkov (npr. informacije, ki so na voljo na [portalu EcoLex](#), [spletni strani direktive](#), napotki za nevladne organizacije, ki jo je pripravila Evropska mreža okoljskih organizacij - [A message to NGOs, Environmental Liability Toolkit](#)). V Sloveniji je ARSO doslej obravnaval le [nekaj primerov](#). Najbolj znan primer ugotovljene okoljske škode in odrejenih sanacijskih ukrepov za okoljsko škodo je škoda, ki jo je povzročila tovarna Kemis leta 2017. Tri postopke pa so sprožile tudi nevladne organizacije, in sicer dva Alpe Adria Green (okoljska škoda v industrijski [coni Laze - sodba Upravnega sodišča 1652/2015](#), TNP daljnovid – [odločba Ministrstva za okolje in prostor](#)), enega pa Pravno-informacijski center nevladnih organizacij – PIC glede varstva velike sove uharice v vasi Loke nad Koprrom ([odločitev ARSO št. 35624-2/2015-12 z dne 18.1.2016](#)).